

DECHREUAD, CYNNYDD,
A CHYFLWR PRESENOL,

D A D L

POBL AMERICA

LLYWODRATH

Wedi ei gyflwynu o'r Saethneg a'r holl iaith Cymraeg

TREFRYW

Argraphwyd gan Dafydd Jones. 1776.
Pris 2 geriau.

At y Cymru.

Mae llawer o son am y rhyfel, a fydd rhwng y Wlad yma, ac America; a llawer beb nybod yn iawn yr achos o bono; am hynny mi a dybais, byddai'r hanes yn fuddiol i'r Cymru, yn eu Hiaith eu bunain. Gan ddarfod i'r dalenau canlynol, ddysod im llaw, yn y dasodiaith saesnaeg, mi a gymmerais y gwaith o i droi i'r Cymraeg; er mwyn rhoddi'r Hanes cywraaf a allais ei gael i'm cydwladuwr, o'r annaturiol angbydsod yma.

Enw'r Awdor fydd anadnabyddas, eithr mae'r Hanes yn cydsfyll a Hanesion eraill. Hefyd tebygaf fod y Cymraeg a osodais yntbo, yn ddealladwy i bawb.

Imberthynas i'r ddau air, Tory, a Jacobite, pa rai fydd i'm gweled yntbo, mewn rhai manau; ystyr y gair Tory, yw un yn dal yr ben. O'r liad o Eglwys Loegr. Jacobite, Pledwr gyda James yr ail.

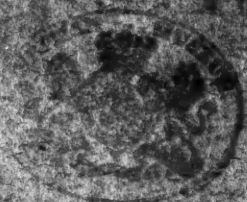
D. M.

44

4

2

58

DECHREUAD, CYNNYDD,

A CHYFLWR PRESENOL,

Y DADL rhwng Pobl America, a'r Llywodraeth.

GOGAE'r Dadl afwyddianus rhwng pobl Ame-
rica, a'r Llywodraeth, wedi dyfod yn wir
arfwydu; mae'n ddadl trwy ba un nid oes
gan y wlad yma ddim iw ennill, er fod pob peth
iw golli. Pe byddai i'r Llywodraeth lwyddo, rhai-
d bod hynny trwy dministriad yr AMERICIAID,
os bydd iddunt faelu, y canlyniad fydd colli Ame-
rica, a phob mantais ac ydym ni'n gael oddiwrthyn.
Pa un a'u bod hwy'n cael eu dinistrio, neu eu ddi-
thrio, mae ein llefael ni'n cael ei niweidio'n oguf-
uweh. Dim ond buan gyfaewidiaf mewn mesurau
an ceidw rhag dinistr.

Mewn trefn i gael barn iawn yn'r achos, mae'n
rhaid ini edrych yn ol i'r rhufel diwethaf; se ddar-
fu i'r AMERICIAID gyfrannu, goguter a chynnal
hwinnw, mewn Dymion, ac Arian, swy nag oedd-
ent yn allu ei ddwyn; fel y darfu i'r BAENIN da,
George yr ail, gyda ei enwog weinidog Mr. PIER
dybied yn gyfiawn roddi iddunt ryw daliad, am eu
hynod ymdrechadau. Y gennadwri ganlynol odd-
iwrth y BAENIN at y ddau Du o Barlament, fodd
ddigonol i brofi'r hyn wyl yn ddwedyd; a dangos-
pa mor barodol, a helaeth, y darfu i'r AMERICIAID
gyfrannu, tu ag at gymmorth, a chynhaliad, eu
Mam-wlad.

GEORGE REE. Ebrill, 26. 1755.

" Mae ei Fawrhudi'n cydnabod y Sel, a'r Bywiogrwydd, yr Ymegniodd ei ffyddlon Ddeilaid, yngogledd America, i amddiffin cyflawn Hawl, a meddiant ei Fawrhudi; mae'n cyflwyno i'r Tŷ hwn, gymmeryd y cyfruw dan eu hysturiaeth; ac i alluogi ei Fawrhudi, i roddi iddynt daliad cymmwys, am y Draul a ddygodd y cyfruw Ardaloedd, yn eu gwaith yn codi Buddin, talu a dilladu'r unrhuw.

Ar y 27 o Fai. 1762. G. Bernard, yr hwn a gafodd wedi hynny ei wobrwyo, i fod yn Guhuddwr y Bobl; oedd rwyddedig i ddwun ei dustiolaeth gud a'r bywiogrwydd, a'r Sel, y cynnorthwyodd'r AMERICIAID y Deurnas hon; a chufannu goguser a chynnal y rhyfel. Yn ei ymadrodd, Yn BOSTON, mae'n d'wedyd fel hyn: " Pa beth benna'g fytho canlyniad y rhyfel, rhaid ei fod yn fodlonrwydd nid buchan ini, i'r Ardal yma, gyfrannu eu cyflawn ran goguser a'i gynhaliad; pob peth a ofynwyd, a barodol ganiathauwyd; a'r ymarferiad o'r gallu a ymddiriedwyd imi, gusodi taleithiol Fyddinoedd, oedd mor gyflawn, a pherffaith a'r gofyniad. Erioed or blaen ni chviodwud Buddinoedd mor hawdd, wedi eu cyflulltu mor dda, ac mor foreu yn y Maes; yr oedd y bobl gyffredin, megis wedi eu bywioghau ac Yspryd y llus cyffredin, ac i gustadlu a hwy, yn eu parodrwydd i walaethu'r BRENNIN.

Rhai hyn yw'r dynion ac sy'n bresenol yn cael eu henllibio a'r Enwau gwradwyddus, Smugglers, Gwangelon, Gwrthryfelwyr. Dyma'r Dynion ydy. Yn d'wedyd eu bod yn weithredol mewn Arfau, i amddiffin eu Rhydd-did, a'u Meddiannau, yn er-
bun

byn Torŷ, a Jacobite Lywodraeth. Dyma'r dy-
ion sy'n cael eu cymhell i wrthod pob marhandaeth
a'r wlad yma, at gymmorth pa rai'r oeddent mor-
barod i roddi eu Trvfflorau, a'u Gwaed, ychydig o
Flynnyddau aethant heibio.

Mac y rhai hyn yn rhyffedd gyfnewidiadau, mae
yn rhaid iddint gael rhwng achosion hynod, ein ne-
ges ni yw chwilio'r achosion yma allan.

Ar y tofod o Fawrth, 1764. Dufais L. Burr,
goguser a gwurdor i'r Golodiad, a phlannu Galle
Arglweddiaethol yn AMERICA, a agorwyd mewn
Cynhigiad i godi Treth ar yr AMERICIAID, heb
eu cudsyniad. Ni a wellom i'r Americaid roddi
Arian yn helaeth, ond yr oedd trwy eu cudsyniad
eu hunain; yn cael eu rhoddi trwy Gynnyddiolwyr
wedi eu dewis gan hant hwy eu hunain; yr hawl
o roddi eu Meddiant trwy eu Cudsyniad eu hunain,
ac nid ei gymmeryd ymaith guda phleffer eraill,
oedd yn hanfodol i'r Rhydd-did.

Yr oedd L. Burr yn gwybod hyn, gan hynny
a fwrriadodd ddinistrio'r cuiryw Hawl, a chysodi
Trethi arnynt, trwy awdurdod y rhan fwaf o'r
Parlament, wedi eu gwobrhuo i hynny; yr hyn
mewn effaith oedd megis pe buafent'r BRITIN yn
gorchymyn eu harian ei hun. Ac fel na ddarfu
i'r Americaid, erioed ddewis y cuiryw Aelodau o'r
Parlament, ac nid oedd yr Aelodau hynny'n talu
un rhan o'r Trethi ac oeddent yn ofod arnynt hwy,
Fe ragwelodd byddai'n hawdd iddo eu gwneuthur
yn Offerynau i unrhyw Orthrymder, a byddai iddo
gynnig. Ni gawn weled, i'r Parlament yn wastad-
dol yn ol hynny, ymdedw'n heb fwynder, na chy-
fawnder;

Gawnder; heb Yfarnied Athwyniadau, Llefuau, na
Diodeffuadau'r Bobl anghappu, yn erbyn pa rai
oeddent yn gwnenthur eu Cyfreithiau gwaedlyd.

Fe wuddai L. BUTZ, i'r unchyw gynhigad, i go-
di Arian ar bobl y wlad yma, yn lle Arian llongau,
fed yn achos o Ryfel gartrefol; gan hynny fe ddi-
iodd yn fwy Synhwyrol i ddechreu yn America;
fel trwy gaethiwo'r Wlad honno, y gallai ddal y
rheini yn y gwaith (fel'r oedd yr enwog Mr. Pitt
yn nodi) i gaethiwo hon.

Geda'r golugiadau hynny, fe bafiodd Argraph-
weithred, (Stamp Act) yn y Fl. 1764. Eithr yr
Americiaid ai gwrthlafdodd gyda gwrdddeb mawr;
Y Marfandwyr, a'r Cresswyr, yma gartref, we-
di cudsynio mewn Ersyniadau taerion yn ei herbryn:
L. BUTZ wedi dychrvnu, a drodd y Llywodraeth
iw diddimu. Yn 1766, yr Act o Barlament a ddi-
ddimwdd yn ol hynny; ar y diddimiad o honi, llo-
nyddwch a adferwdd yn America, Marfandaeth, a
Chelfyddydau, oeddent fiodenog fel ar blaen; a'r
Cynnylleidfaoedd yn America, a ddanfonasant eu
Cyfarchiadau o ddiolchgarwch at ei Fawrhydi, ac
a wnaethant iawn i bawb a ddiodeffasant, tra par-
haodd y Trefylfge, ar anrhefn, o achos y Stamp Act.
Yr oedd hyn oll yn heddwch a chutundeb drachefn.

Ond yn afhweddianus, nid oedd hyn i barhau'n
hir, L. BUTZ a wellhaodd o'i ddychrvn, ac a gon-
demniodd ei hun, am na ddaeth u'i Amcan i ben
trwy drais; ac a ymrodd i adnewyddu ei Gynnig.
Ynghylch Blwyddyn yn ol diddimiad yr Act, yn
1767 fe wnaed Treth weithred newydd, i gysodi a-
rian ar Bobl America, heb eu Cydlynriad.

Ni allafed dim fod yn fwy o fyndod, a gorthym-
der gan yr Amserwrain, a'r Weithred hon; yr
Heddwch, a'r Rhydd-did, ac oddi ynt yn weniadur
iddynt eu hunain, yn ol y diweddar aflonyddwch,
a ddylafid adael iddynt ei fwynhau, a gaffiant bod
appwyntiedig fwrdd ar ddimistrio; etto lwy ynt
fynafant am ddiwigiad, trwy oflyngedig cryniadan.

Gofernor Bernard, yn ei Lythytan o Boston,
at L. Shelburne, y pryd hynny yn Rhaglaw'r lly-
wodraeth, (Secretary of State) yn d'wedyd, iddynt
ymddwyn ymhob peth guda mwyder a gweddau-
dra, ac iddynt olod y Sefiaen, goguler, a symmyd-
iad yr achosion o'r rmarfael or blaen.

Rhaglaw'r llywodraeth, yn faan a gysnewidiwyd,
yr arferedig Atr a roddwyd ymhith yr holl Ben-
naethiaid, bod awdurdod y Parliament i gael ei gyn-
nal; or funud hynny, Go. Bernard a ddacth yn
Gyhluddwr y Bobl, ac yn Aflonyddwr Rhwng y
adwy Wlad.

Y Dyn Yma mewn endundeb a G. Hutchinson
a llywodraeth L. Bute Yma, a noddafant gelfyddat
adferio, i Ym'r Bobl o'r Gweddau-dra; mwy
gynhyrfu poblogaidd Derbysgoedd, a'r llywodraeth
hwy i gael ymddangosiad cynmwrddwy, am ddech-
reu milwraidd Fyddin. I'r diben Yma, eu gelfma-
dau am ymwrdd a wrthodwyd, gyda phob Nod o
Ddirmyg, a Sarhaad; se'n galwyd, Cynhanu, der-
fysgu, a gwrthwylgar. Gorchymyn a roddwyd
i ddiddinu eu Cynwllaidfaedd, os byddai iddynt
gynnig derfysu symmydiad o gamwedd. Nod law
hynny, Cyfarwddiadau a roddwyd, i ddal och dy-

nion a foddent hwy'n ammeu, a'u danfon drosodd i
Loegr, heb uarchw Gwyn, (Indicement) wedi ei
gael Trwy Oruchel Reithwyr, (Grand Jury) i
gael eu treio am Fradwriaeth, fel byddai'r Brenin
yn gweled bod yn dda, heb Gyfeillion iw cynnor-
thwyo, na thvstion i amddiffm eu Dinweidrwydd.

I Fegwth Dynion am Achwyn, ac arfervd eu
Gofyniadau gyda gwaith, a chwanegu eu Cam-
wedd yn lle ei fymmyd, fdd Ffordd siccr i gyffroi
eu meddylliau hwy. Mae'n naturiol, i aneffeithiol
achwyniadau, ddibenu mewn effeithiol wrthwyne-
biad.

I gyffroi'r Bobl etto'n chwaneg, yr oeddent yn
oael eu dal yn amser heddwch, Llestri Marfand-
wyr a gwmme, wvd yn Nhraeth Boston, dan ef-
gus eu bod yn Droseddwr y Gyfraith, trwy Fy-
ddin mewn arfau, a'u dwyn i'r Menowar, a'u con-
demnio ar unwaith, heb un rhith o gyfraith, wrth
enau eu Canon. Yr erchvll greulondeb yma, a
gynhyrfodd y Bobl, fel y codasant Dersyge, (mob)
Yr oedd eu Hamcan weithian wedi ei Gyflawni,
a thaeasant ei fod yn wrthryfel yn erbyn pob lly-
wodraeth gyfraithlon, ac yn fuan a alwasant i me-
wn Filwraidd Fyddin.

Byddin a diriodd yn Boston, Hydref. 1768. Y
Bobl oeddent yn deall eu bod i gael eu gyrru i gyfl-
lawn ufuddod, ar mrlwyr au harfasant gyda phob
math o ddiystyrwch ac amharch, a chodi rhyw wrth-
wynebiadau, goguser a chynwchbau eu gwaith yn
tswallt.

trwallt gwaed; ymhlith pethau eraill fe'u dadgudd-
iwd yn annog'r Indriad i dorri Gyddfau eu meistri;
heb lwddo: Eithr or diwedd hwy a dallasant ym-
with bob atalfa; ac ar y 5fed o Fawrth 1769. a ym-
osod-sant ar y Bobl yn yr Heoludd, heb un Cyffiad
neu Achlysur, a laddasant, ac a archollasant lawer
o Ddynion mewn Gwaed oer.

Y disymwvth Lanastira ymma a ennynodd y Tri-
golion, fel y ffoisant at Arfau; ac a fynnent ruthro
ar y Siawdwr, ond eu Swyddwr au trefnodd i adael
y Dref, ar Swyddwr a orchymmynodd iddint ymo-
sod a gymmerwv i Garchaf.

Hyn a lonvddodd Feddyliau Dynion, ar Bobl yn
ewyllysgar i faddeu ac anghoffio, a adawsant y swy-
ddwr ar Milwv, pan eu barnwyd am Fwdras.

Nid oedd Trefn i ddioddef Llonvddwch y Bobl
yn hir ddirwvtr; G. BERNARD, a ddanfonwv am
dano i Loegr, ac a wobrwvud yn uchel am ei Et-
yniaeth i'r Bobl. Dymuniad y Gynulleidfa yn ei
erbyn ef a osodwv allan heb un Prawf gan y Cyng-
or dirgelaf, yn wradwvddus, a gwrthryfelgar. Mr.
Hutchinson, yr hwn a fraduchodd ymddiried y bobl
a gydsyniodd a G. BERNARD, i gyhuddo a cham-
achwyn arnynt, a dwyn i mewn Fyddin i'w dinistro
hwy; a osodwyd yn Llvwodraethwr: a Mr. Oliver
hefyd, yr hwn oedd wedi ei gyhuddo am gamdystio-
laeth trwy Lw, ai drosglwyddo'n ddirgel i'r Llvwo-
draeth, i dystio mae'r Trigolion oedd y Dechreuwyr
yn y Glanastira ar y 5fed o Fawrth. felly'r oedd yr
Annogaethau uwchaf i'r rhai a niweidian ac a enllib-
iau'r Bobl, er trwy'r Moddion gwaelaf a mwyaf
drygionus.

Elthr nid hyn oedd y cwbul, Fel na byddai iddyn gael dim Amddyffyniad o-ddiw'rth y Gyfraith, neu'n hytrach ei gwneuthyr yn Offeryn Dial ac Eridigach, yr oedd eu Barnwyr yn cael eu gwneuthyr yn ymddibenol ar Ewyllys y Goron, am eu gosodiad, Cyflog, a pharhad mewn Swydd.

Ni allafei dim fod yn swy cyffrous na'r Mesurau yma, se ddinistriodd yn gwbul y Cerydd hynny ar y Barnwyr, ac oedd yn sicrhau cydradd gariathad o gyfiawnder; yr oedd yn gwneuthyr eu Bywydau, Rhydd-did, an Meddianau'n ansicr, pan yngoruchafiaeth Barnwyr ymddibenol yn unig ar Ewyllys y Brenin, am eu Lleuedd, eu Tal, an Derchafiad. mae anymddibeniad (Independency) Barnwyr, mor llwyr angenrheidiol, goguser a iawn weinidogaethiad y Cyfreithiau, a hynny tu ag at Rydd-did y Deiliaid, fel na ellir ammeu nad eu Harcan wrth eu gwneuthyr yn Ymddibenol oedd, I lygru'r Cyfreithiau a gorfhyrmmu'r Bobl, yn ol pleffer eu Gormeswyr. Yr un peth a gynhigwyd yn Amser Charles y Cyntaf, Yr oedd yn un Achos or Rhyfel gartrefol, a ddygodd y Treiliwr hwnnw iw Ddihenydd, ac amddyffyniad Rhydd-did y Bobl. Yn ol hynny y Barnwyr a ddaliafant eu Lleuedd, an Cyflogau sydd yr awr hon yr un.

Darn arall o Anghyfiawnder mwyaf gwradwyddus wnaethpwyd goguser a gyrru'r AMERICIAID. I obaith a Thrais, Fel'r oedd eu Gweithrededd

YN

yn wastadol yn cael eu Camgynnurchioli, a hwy eu hunain yn cael eu cubuddo am Y Beiau gwaethaf, Yr oedd yn angenrheidiol bod ganthynt Orchwilwyr yn Lloegr iw hamddiffin yn erbyn gan a gwenwynig Cubuddiadau, ac i ganlun yn ol y Gyfraith, rhai ai gorthryment hwy; I'r dibenion hynny'r oedd yn angenrheidiol bod eu Goruchwylwyr au Cyngor yn cael eu gwrando. Ond y Llywodraeth ar grybwilliad G. BERNARD a HUTCHINSON; Anfonasant Orchymmyn I attal Taliad en Goruchwylwyr, a hyn wedi ei amcanu Iw difeddiannu o bob Cym-morth yn erbyn Duseisiau a Chuhuddiadau eu Gelymion. Nid yw mewn malis dynoli ddyfeisio Gweithred mwy anghyfiawn, na difreinio Dynion o bob Moddion iw hamddyffin eu hunain pan guhuddu, ac o achwyn pan niweidier.

Eto'r oedd rhai Dynion yn ddigon bywiog i ddadleu eu Hachos heb dal na Gwobr. ymhlith Pa rai'r oedd yr enwog Dr. Franklin. nid oes ũu dyu a mwy o Barch, Cymmeriad, a chariad cyffredinol tŷ ag atto, na Dr. Franklin. Cymmeradwyaeth ei ddoethineb, ei wafanacthgar a chywrair ddaedguddadau mewn Natur, Purdeb ei fywyd, mwynder ei ymddygiad hawddgarwch ei dymmer, fel y maent yn ei wneuthyr yn agor iw addoli yn ei wlad ei hun, ac ai hanrhydeddasant trwy holl Ewrope, eithr nid oedd na'r anrhydedd ei oedran, na sancte ddrwydd ei Ymddygiad

na disgleirdeb ei Aír dá, ni allafai ei am-
ddyffin rhâg dyrmig ac Erlid gaeth cyff-
rous ac afreolaidd Lywodraeth.

Felly'r oedd Amgylchiadau pethau pan oedd Ar-
afwch y Bobl heb roddi lle i Barlamentaidd a milw-
raidd Drais; L. North, a Gorsedd-ddyn (Chairman)
o Gwmpeini'r DwYraim India, a ddyfeisiafant y
Cynhigiad, bod iddint dalu Trethi heb eu cydsuniad
i fuan ganlyniad. Hwy anfonasant Llongau wedi eu
llwytho o De; ar ba un'r oedd y Dreth wedi ei go-
fod, i Boston, York newydd, a Philadelphia; Os
byddai iddunt dderbyn y Te, yr oedd'n gydnabu-
ddiaeth or Awdurdod; os byddai iddint wrthod, yr
oedd Parlament a Byddin iw eu cymmell hwy, roedd
y Fagl ynglun wrth y Tro ymma: pan ddaeth y Te
y Bobl a ymroissant na dderbynient ef; gan hynny
Llywodraethwur York newydd, a Phenysylfania, a
ddioddefasant i'r Llongau ar Llwvthi i ddychwelyd.
Ond Mr. Hutchinson yn gwubod fod ei ddiogelwch
yn gorphwys ar Ragoriaeth, yn nerth pa un y dihan-
gau ei Feiau heb Ymosfniad; a wrthododd adael i'r
Llongau ddychwelyd o Boston. hyn a yrrodd y bobl
i'r angenrheidrwydd o adael i'r Te i gael ei dirio neu
ei ddinistrio, Yn yr Amgylchiad ymma rhai Dyn-
ion or Wlad, yn ddirgel ac yn anwybodus, a aeth-
ant i'r Llongau, ac a dafasant y Te i'r Mor.

Hyn yu fuan a ddywedpwyd yn ei erbyn fel
dinistriad o Feddiannau neilltuol; a llid parlament-
aidd a guhoeddwyd yn erbyn Tref Boston; A gofod-
wyd hynny allan fel Niwaid i Feddiannau neilltuol;
ac a wafanaethodd I hudo'r Eobl ymma; ac aeth i
hwy

Hwy'n erbyn Y Bostoniaid; a phobl wedi eu cyflegi i'w amharchu hwy, yn'r holl Bapurau newyddion, guda'r astudrwydd mwyaf drugionus ac anwireddus. Eithr a anghofiasant mae Cynteddfaoedd Y Cyfraith oedd y lleoedd cymmwas i'r themi ac oedd eu Meddiannau wedi cael eu niweidio; ac os byddai Gufiawnder gael ei wrthod ganthynt hwy, bod Cyfryngiad Y Parlament yn nerthol ac heb Ragflaeniad. Eithr hwy aethant rhagddynt i wneuthur Afi o Parlament I golpi Tref Boston, trwy gan I fynu ei Phorthladd, heb glwedd y Bobl yn eu Hamddyfniad, na chanthynt gysgod o Dyfiolaeth eu bod yn euog. Hwyl a wrthodasant, hvd yn oed Glwedd eu Dadleuwyr yn eu Hachos, heb fod yn Fodlongar i hynny'n unig, hwy a ruthrasant at'r Ardal, paun Yn ol Cusaddefiad nid oedd ac un Llaw yntho; trwy gymmernd ymaith eu gosodedig Hawl, Cyfnewid Y modd i wylro eu Rheithwyr (Juries) trwy alluogi'r Stryddion i'w rhwymo hwy a thuddhan'r Milwyr heb gael eu treio am Lofruddiaeth i'r Bobl, hyn oedd Y Diolchgarwech a gawsant am dueddu mwy i Drugaredd na Chyfiawnder, trwy ddwyn i mewn y Milwyr heb fod yn euog, pa rai a wnaethant y Lladdfa ar y sfed o Fawrth. At Y pethau hyn chwanegasant Y Drugioni dirfawr o guhoeddi Pabyddiaeth a Goruwch allu trwy Cyfraith dros banner America.

Y cyfryw Ymdrechid o greulondeb, wedi ei gefnogi gan Fyddin, dan Awdurdod G. GAGE, a nerthol Fyddin hwy a weniaithasant eu hunain auhofnai hwy i fuan roddiad o eu Hawl: Yr oeddent mor dybiol o hyn, fel Y trefnasant Gospedigaeth ddirgel. Mr. Hancoc, Gwr or ffortun at Radd benaf, at Enw da uwchaf, a mwyaf mwunaidd Ymddu.

ddugiad, a gafodd ei gashau gan Y Llwodraeth, oblegid ei fod yn cael ei garu gan y Bobl, yr hwn oedd eu Cusfaill neillduol, ac a wrthwynebasant y llwodraethol Gynnigiadau iw wobrwyo ef, oddiwrth gynhaliad eu Hawl. Yr oedd gantho ddeugain mil o bynnau wedi eu gosod allan goguser a Lleoedd i lwytho a dadlwytho Llongau Ymhorthladd Boston. gan hynny'r oedd Erthygl yn gynnwusedig yn yr Act I alluogi, r BRENIN I adael y cyfruw Lleoedd iw harfervd fel y gwelai ef fod yn dda, (hnd yn oed ar ol cudsyniad ar Act, bod iddint gael adnewyddiad y porthladd; trwy y Cyfrwnder ymma, Yr oeddent'n meddwl cael yn eu gallu I wneuthur Wharffs Mr. Hancoc yn ddiddensudd byth. I wnebu'r Achos ymma'r oeddent yn ddrugionus ddigon i osod rhai Llythurau o flaen y Parlament, i guhuddo Mr HANCOC o fod yn weithredol, yn difetha'r Te; A gorchfugasant Lwon, wedi eu gwneuthur o flaen y Cyngor dirgelaf, gan Ddynion o Boston, yn ei amddiffin ef rhag'r Achwyniad.

Y Bobl au siomodd hwynt, hwy a ddygasant y colled o eu porthladd au masnach gyda gwroldeb Rhufeinaidd. yn lle suddo dan eu Profedigaeth, hwy ymroi i Amddiffin eu Hawl, yn wnebu pob Perigl. Hwy a ddewisasant Raglawiaid goguser a thaleithiol Gyfarfod; Yr hwn a fuan ganlynwyd gan'r holl Ardaloedd, ac a roddes Ddechreuad I Gyfarfod Cyffredinol. Yn cael ei wneuthur i fynu o Raglawiaid o'r holl Daleithiau; A gusarfuant yn Philadelphia ar y pumfed o Fedi. 1774. Yn y Gyfarfod yma'r oeddent o un frud yn gwrio eu Hawl, ac yn ymroi i attal pob masnach

oni

oni byddai iw Gorthrymderau gael eu Symmud, ymhen Amser pennodol. Hwv ofodasant eu Gorthrymderau mewn Deisyfiad o flaen y BRENIN, ac mewn Cufarchiad i Bobl Prudain fawr.

Yn lle Ymwardd hwv ofodasant Gyfreithiau newydd, o fwv Creulondeb cyffredinol; Ac a rwu-strwud yn fuan i ddwyn ymlaen ddim Masnach, oddieithr iddint ymlonddu i fod yn Slafraid. Fe'u gwaharddwyd i ddal Pysgod i fwvta; a phan y byddai i lawer o nobl newynu wrth y weithred honno; Mr. Rigbi a ddahiodd fulw, Fel nad oeddent Ddwfr-gwn y gallent fyw heb pysgod. At hyn y chwanegodd Aelod o Scotsman, Mae eu newynu hwv fyddai'r Canmoliaeth gadarnaf or Weithred, ond'r oedd yn ofni na fyddai ddigonol i atreb yr amcan, oblegid fod yn bosibl bod yno Nentydd ymharai y gallent ddal Pysgod. Y Scotsman annynol ymma ymhen ychudig a wnaed yn Arglwdd Dad-leuwr Scotland. Y Scotiaid ac eraill, oddifewn ae oddiallan i'r Parliament, a gawfant y gwaith o amharchu'r AMERICIAID, gyda phob gwagder a allent ddychymygu; au gosod allan fel y mwyaf enllibus ddynion drwgionus a gwangalon. Chwe Mil yn chwaneg a gawfant eu trefnu i America, gyda thri blaenoriaid; a pharotoiad a wnaethpwyd goguser a gwneuthyr, a hwvnt fel Gwrthryfelwyr i gyflawn ufuddod. L. North, vn gyhoeddus a amlygodd y byddai'n gymmwys i roddi gwaith i'r Pabistiaid o Canada, I ddinistrio'r Protestaniaid os na ufuddhaent A Gorchymryn (fel mae'n debygol oddiwrth Hanesion diweddar o America) a ddanfonwyd goguser ar Amcan Diaflledig hwnnw.

Y Mesurau ymma a withwynebwd yn fywiog,
gan fwy na Chant or Aelodau mwaſ cymmeradw
or Ty cyffredin, a 30 o benedfigion.

Ymhen talm o Amſer, G. GAGE, a gaſclodd ei
Fyddin, ac a gloddiodd Le iddint yn Boston. Llu
o Wyr dewiſol, a ddanfonwyd ir Trefydd yn agos
ir Mor, I gadw'r bobl dan Rwyman milwraidd. Y
Rhan olaf o Fawrth, L. Percy, wrth ben rhan or
Fyddin, a dramwyodd ynghylch pedair Milldir ir
Wlad, ar y Don wedi ei hamcanu ir diben o wat-
wor a dirmygu'r bobl; Eithr gan na chynnigiasant
wneuthyr unrhyw Lanaſtra, y Trigolion areſasant
yn llonydd. Ymhen ychydig Ddyddiau yn ol hyn-
ny, hwy a ddaliaſant Ddyn or Wlad, yr hwn a ddi-
gwyddodd fyned i Boston, hwy aigwiſgcaſant a thar
ac a Phlu, ac ai harſeraſant gada llawer o greulon-
deb. Yr un modd hwy ddvſtrwiasant Erddi Mr.
HANCOC, a gwyr boneddigion eraill.

Terfyn y Rhan gyntaf.

Dyma Llyfr buchan gwelwch,
Wrtho'n ddygn bawb na ddigiwch,
Nid oedd mor digon o Lythrennau,
I wneud hwn heb ynddo Feiau.

Fe ddaw'r neſſa rwy'n gobeithio,
Yn dda ei Agwedd wedi i ddiwigio,
O fuchedd Crift ai Apollonion,
Ich plith oll y Cymru mwynion,

Y Llyfr hwn a gaiff ei werthu,
Mewn Papur glas am Swllt ynghyntu,
Mae fo'n Saefneg wedi ei bntio,
14 ar ddeg rwy'n gwirio.

Dewi Fardd.

PARHAD O HANES

Y DADL,

Rhwng, Pobl America, a'r Llywodraeth.

Y cyfryw oedd y digwyddiad golarus a
furiadwyd ei ddangos, yn Lloegr newydd.
Ac ar y 19 o Ebrill. Decbrauasant y Wer-
tbrod gyntaf. Mr. Hancoc ac Adams, dau
Arweinwr poblogaidd, a Swyddwyr i'r cy-
sorsod cyffredin, oeddent yn Lexington, Tref
fuchan yngbyleb pymtheg milldir o Boston;
ac ychydig o filldir oedd ymbellach, yn Con-
cord, y Bobl a gaselasant ryw faint o Jun-
aeth, a Thryfforau milwraidd. i Rutland ar
Mr. Hancoc ac Adams, a destywiô'r Him-
iaeth a'r Tryffor, oedd gorchwyl gyntaf by-
ddin General Gage.

Y modd y gwnaethpwyd byn, fidd wedi
ei osod yn y cysarchiad canlynol, oddiwritb
y cysorsod at bobl Lloegr, a'i gyslaw'n wi-
rio trwy Lwôn y Tystion, co oddiwritb y
Milwyr eu hunain. Gwirionedd y cyfryw
dystion ni cbafodd ei gwnpau byd yn aed-
gan y Llywodraeth.

*Mewn Taleithbiol Gyfarfod Water town,
Ebrill 26. 1775. At Drigolion Prydain
fawr.*

Gyseillion a chydddeiliaid.

GALANASTRA fy'n cael ei ddechreu'n he-
laeth yn yr Ardal yma, gan y Byddinoedd
dan Awdurdod General Gage; ac y mae
o'r pwys mwyaf, i fod buan a gwirioneddol Hanes
yn cael ei roddi i chwi o'r annaturiol gychwyniad
yma. Cyfarfod yr Ardal yma a drosglwyddiant
yr unrhyw, ac o ddwyffig eisteddiad, o'r anghydeddus
Cyfarfod cyffredinol, yr ydym yn tvbied yn gym-
mwys, eich cyfarch ar yr achos galarus yma.

Yn ol y Dyfodiolaeth gywiraf ymherthynas i'r
Achos yma; ar y nos o flaen y 19 o'r Mis Iwan;
Corph o Fyddinoedd y Brenin, dan awdurdod Col.
Smith, a diriasant yn ddirgelaidd yn Cambridge,
gydag ymddangosiadol fwriad, i gymmeryd, neu
ddestrywio y Trvfflorau milwraidd, a phethau cr-
aill, wedi ei barotoi i amddyffin y Ardal yma; au-
rhoddi i gadw yn Concord: A rhai o Drigolion yr
Ardal yma, ar y rhagddywededig noswaith, pan
oeddent yn trafaelio Vn heddvechlon ar y Ffordd
rhwng Boston a Concord, a ddaliwyd, ac a am-
harchwyd yn fawr, gan Wyr arfog, pa rai oeddent
yn ymddangos i fod yn Swyddwyr Byddin Gene-
ral Gage. Tref Lexington trwy'r moddion yma
wedi cyffroi, amryw o'r Trigolion a ymgasclasant
ynghyd ar yr achluffur. Y rheolaidd Fyddinoedd
ar y Ffordd i Concord, a aethant ymlaen i Lex-
ington, a'r Trigolion ar eu nelfaad ddechreulant
ymadel. Etto, y rheolaidd Fyddinoedd a ruthrasant
ymlaen

ymlaen gadag angerdd mawr, ac a ddechreuasant ddisfodi, trwy dano ar y rhagddwededig wyr o Lexington, trwy'r hyn y lladdasant wyth, ac a archollasant awrw eraill. Y rheolaidd Fyddinoedd a barhausant i faethn, hyd nes dihangodd y rhai nid oedd wedi eu lladd na'u clwyfo, o'r rhagddywededig Gwmpeni. Yna Col. Smith a'i Fyddin a gychwynasant i Concord, ymha le nifer o'r Trigolion a faethwvd attynt drachefn, gan y Byddinoedd, dan o'honynt a laddwyd, ac amrw a archollwvd, cvn i'r Trigolion faethu attynt hwy; y gerwin Fefurau yma o eiddo'r Byddinoedd, a fu'n achos o ymosodiad, yr hon a barhaodd trwy'r dydd, ymha un amryw o'r trigolion, a mwy o'r rheolaidd Fyddinoedd, a laddwyd, ac a archollwyd.

I roddi Hanes neilltuol o'r Disfod a wnaeth y Byddinoedd, fel'r oeddent yn dychwelyd o Concord i Charles-town, a fyddai'n gwbwl anhawdd, os nid anymarferol; Digon yw d'wedvd, amrywiol o'r Teiau ar y Ffordd, a ylpailiwd, ac a wnaethpwyd yn anghymmwyys i walanaeth; Amryw a lofcwyd; Benywaid ar eu helgot. Welu, a yrrwyd yn noeth i'r Heolydd; hen Ddynion yn heddvchlon yn eu Teiau, a faethwvd yn farw; a'r fath ddarluniadau a ddangoswyd, ac a wradwyddai Groniclau y Genhedlaeth fwyaf anfoefol.

Hyn Frodyr yw Nodau y llwodraethol Lid, yn erbyn yr Ardal yma, am wrthod gyda ei chwær Ardaloedd, ymollwg i Gaethiwed. Eithr mi ddarfu iddunt etto ein gwahanu oddiwrth ein Brenhinol Fawrhydi; Yr ydym yn proffesu ein bod ei gyfraithlon, a'i ddyledus Ddeiliaid, er mor galed wedi delio o honom ac y buom; yr ydym etto'n barod, a'n Bywydau an meddianau, i am-

ddvffin ei Berfon, ei Deulu, ei Goron, a'i Ragor-
oldeb. Etto, i Erlidiadau, a Bugwthion, ei greulou
Weinidogaeth, ni bydd in yn hawdd ymollwng.
Gan appello i'r Nefoedd, am gyfiawnder ein ha-
chos, yr ydym yn ymroi i farw, neu fod yn rhvdd-
ion.

Nrallwn dybied, y dioddef Anrhudedd, Doeth-
ineb, a Gwrolder Y BRUTANIAID, iddynr fod
ymhellach yn segur edrychwyr o Fesurau, ymha
rai maent hwy eu hunain yn buddio mor ddwin.
Mesurau yn cael eu hymlid yn wrthwneb i gy-
hoedd Feddyliau amrw Arglwyddi ardderohog,
ac amlvgiadol Sŷnhwŷr y TY cyffredin, pa rai
y daifu iw Gwybodaeth a'u Rhinwedd, eu nodi
hwy fel rhai o'r Dynion mwyaf yn Y genhedlaeth.
Mesurau'n cael eu canlyn yn wrthwneb, i Fudd,
Erfyniadau, ac Ymroiadau, amryw helaeth a ch-
yfoethog Siroedd, Dinasoedd, a Bwrdeis-drefydd,
ymhrydain sawr. Mesurau'n uchel anghutuno a
chyfiawnder; ond etto yn cael ei ganlyn a mwyn-
aidd Ymddangosiad, o Eismwythau'r Genedl o'i
Beichiau. Mesurau, pa rai os llwyddant, rhaid
iddint ddibennu, yn Nistrŷw a chaethiwed Prudain,
yn gystal a'r erlidiedig Ardaloedd yn America.

Yr Ydym o'n calonau'n dymuno, bod goru-
chel Lŷwodraethwr yr holl Fyd, yr hwn a ym-
ddangosodd mor aml dros Genedl y Saeon, i'ch
cynnal chwi ymhob rhesyml a dynol yndrechia-
dau a'r Ardaloedd hyn, a'u hachub rhag difrŷw;
a hynny mewn golodedig guduniad a'n Mamwlad;
yrn fuan ni a fuddwn, guda ein gillid yn Bobl
rydd a happus.

Copi cywir o'r Scrifen wreiddiol.

Concord, Ebrill 23. 1775.

Mys James Marr, o oed cyfraithlon, waf yn
tystio ac yn d'wedvd, mae ar brvdnhawn Y 18 fed
o'r mis hwn, mi dderbynais orchymmyn oddiwrth
GEORGE HUTCHINSON, Cynnorthwywr ei Fa-
wrhvd, o'r 4 dd Buddin o'r rheolaidd, wedi ei
cyfleu yn Boston, I barotai ac ymdaith; I'r hyn
Orchymmyn yr ufuddheis, a chychwynasom i con-
cord, ymha le'm trefnwyd gan Swyddwr i wiled
Pont rno. Pan oeddwn yn y cyfryw wafanaeth,
nifer o Ddvnion a ddaethant ymlaen, fel y tubia-
fwn, i groesi'r cyfryw Bont; Ymha amser, nifer
o'r Buddin reolaidd a sachafant yn gyntaf attynt
hwy.

James Marr.

~~~~~

Lexington. Ebrill, 25. 1775.

Nyni, Solomon Brown, Jonathan Loring, Eli-
jah Sanderion, oll o oed cyfraithlon, ac o Lex-
ington, yn Sir Middlesex, ac Ardal Massachusetts
bay, yn Lloegr newydd; Yn tystio ac yn evhoe-
ddi, mae yn'r hwyr o'r 18 fed o'r mis hwn, pan
oeddem ar y ffordd rhwng Concord a Lexington,
A phob un o honom ar Gelfulau, ac ynghylch
10 o'r gloch, ni a gawfom ein cymmervd yn ddi-
fymwuth, gan o o ddvnion, pa rai a gymerafom
i fod yn swyddwyr rheolaidd, pa rai a larchogafant
i fynu attom, mewn arfau, pob un a phistol yn
ei law, ac yn ol gosod y pistolion at ein bronnau,
a dal ffrwynau ein Gelfulau, a dungafant os by-
ddai in fudd cam ymhellach, y byddem oll yn
ddvnion meirw; Yna ni a roisom ein hunain;
hwy an rhwystrafant hyd ddau o'r gloch y boreu
trannoeth

trannoeth, Ymha amser, hwy an chwillasant, ac an amharchasant yn fawr; a ymosynasant yn gyn-taf ynghulch y Dryfforfa yn Concord; pa un ai oedd neb gwilwyr wedi eu gosod yno, a pha un a oedd y Pontydd i fynu? A d'wedasant, y byddai pedair neu bump Byddin o'r rheolaidd, mewn meddiant o'r Trvflor yn fuan: Yna hwy a'n dugasant yn ol i Lexington; a dorrasant Ffrwynau a Chenglau ein Ceffvlau, a'u troiant yn rhyddion, ac yna a'n gadawsant.

Myfi Elijah Sanderson, a enwvd uchod, wyf'n tystio ac yn cyhoeddi vmbhellach, fv mod ar dir cvffredin Lexington, boreu y 19 o Ebrill rhagdd-wededig, wedi fv ngollwng gan y Swddwyr a dd'wedpwyd uchod; ac a welais gorph helaeth o'r rheolaidd Fvddinoedd, yn cvchwyn at gwmpeini Lexington, amryw o ba rai y prud hynny oedd wedi gwahanu; mi a glywais un o'r rheolaidd, Yr hwn a gysmmerais ei fod yn Swyddwr yn d'wedyd, ("damn them ni a'u cawn hwy.") ac yn fuan y rheolaidd, a waeddasant yn uchel, a redasant, ac a faethasant at gwmpeini Lexington, pa rai ni faethasant unwaith, cyn i'r rheolaidd faethu atynt hwy.

Wyth o gwmpeini Lexington a laddwyd, fel'r oeddent yn ymadael, ac o gryn bellder y naill oddiwrth y llall, ac amryw archollwvd; ac er nad oeddwn ond Edruchwr, braidd y dihengais a'm Bywyd.

Lexington, Ebrill 25, 1775.

Myfi

Myfi, Edward Thoroton, Lieutenant Byddin draed ei Fawrhvdi, o oed cyfraithlon, wyf yn tyfio, ac yn dangos, mae yn yr hwyr y 18 fed o'r mis hwn, dan orchymyn General Gage, mi a'r milwyr dan awdurdod Col. Smith, a diriafom ym morfeudd Cambridge, o ba le'r aethom Ymlaen i Lexington; ar ein dysodiad i'r lle hwnnw, ni a welom gorph o Fyddincedd yr Ardal, o Rifedi ynghylch 60 neu 70 o ddynion mewn Arfau; ar ein hymddangosiad hwy a wahanasant, ac yn fuan ar ol dechreu saethu, ond pa ochor a saethodd gyntaf nis gallaf yn gymmwys ddwedyd, fel'r oedd ein Byddinoedd ni yn rhuthro Ymlaen gan saethu a gwaeddi Hussaa, o flaen y Saethu a barhaodd ganthynt tra'r oedd neb o'r Trigolion mewn golwg. Oddi yno ni a gvchwynasom i Concord, a'r Esgynfa yn agos ein mynediad i'r Dref, ni a welom gorph arall o'r Trigolion wedi ymgynull, rhai o'r Milwyr a drefnwyd i fynu i'w gwahanu, ar ein hymddangosiad, hwy a ddvchwelasant tu a Concord, a'r milwyr eraill a ganlynasant y ffordd dan y bryn i'r Dref. Chwech Cwmpeini o'r milwyr, a drefnwyd i gymmervd meddiant o'r Bont, pa un y ffordd y Trigolion trosodd. Y Cwmpeini ac oeddwn i'n orchymyn oedd un. Tri cwmpeini o'r Llu uchod, a aethant ymlaen ynghylch dwy Ffistir; Yn yr Amser hwnny, Byddinoedd Y Trigolion a ddychwelasant, o rifedi, ynghylch tri neu bedwar Cant; ni a ddaethom i fynu i'r ochor nallaf i Concord i'r Bont, Y trigolion a ddaethant yn ein hol, ar ba rai'r ymosodasom, ac a roisom y taniad cyntaf: Yr hon oedd yr Ymosodiad cyntaf ar ol yr un wrth Lexington.

Saethu parhaus oddiwrth bob ochor, a barhaodd trwy'r Dydd; mi fy hun a glwvwyd yn'r ymosodiad

trannoeth, Ymha amser, hwy an chwillasant, ac an amharchasant yn fawr; a ymosynasant yn gyn-taf ynghulch y Dryfflorfa yn Concord; pa un ai oedd neb gwilwyr wedi eu gosod yno, a pha un a oedd y Pontydd i fynu? A d'wedasant, y byddai pedair neu bump Byddin o'r rheolaidd, mewn meddiant o'r Trvfflor yn fuan: Yna hwy a'n duga-sant yn ol i Lexington; a dorrasant Ffrwynau a Chenglau ein Ceffylau, a'u troiant yn rhyddion, ac yna a'n gadawsant.

Myfi Elijah Sanderson, a enwvd uchod, wyf'n tystio ac yn cyhoeddi ymhellach, fy mod at dir-cvffredin Lexington, boreu y 19 o Ebrill rhagdd-wededig, wedi fy ngollwng gan y Swddwyr a dd'wedpwyd uchod; ac a welais gorph helaeth o'r rheolaidd Fyddinoedd, yn cvchwyn at gwmpeini Lexington, amryw o ba rai y prud hynny oedd wedi gwahanu; mi a glywais un o'r rheolaidd, yr hwn a gymmerais ei fod yn Swyddwr yn d'wedyd, ("damn them ni a'u cawn hwy.") ac yn fuan y rheolaidd, a waeddasant yn uchel, a redasant, ac a faethasant at gwmpeini Lexington, pa rai ni faethasant unwaith, cyn i'r rheolaidd faethu at-tynt hwy.

Wyth o gwmpeini Lexington a laddwyd, fel'r oeddent yn ymadael, ac o gryn bellder y naill o-ddiwrth y llall, ac amryw archollwvd; ac er nad oeddown ond Edruchwr, braidd y dihengais a'm Bywyd.

Lexington, Ebrill 25, 1775.

Myfi

Myfi, Edward Thoroton, Lieutenant Byddin draed ei Fawrhvdi, o oed cyfraithlon, wyf yn tyfio, ac yn dangos, mae yn Yr hwyr y 18 fed o'r mis hwn, dan orchymyn General Gage, mi a'r milwyr dan awdurdod Col. Smith, a diriafom ym morfeudd Cambridge, o ba le'r aethom Ymlaen i Lexington; ar ein dyfodiad i'r lle hwnnw, ni a welom gorph o Fyddincedd yr Ardal, o Rifedi ynghylch 60 neu 70 o ddynion mewn Arfau; ar ein hymddangosiad hwy a wahanafant, ac yn fuan ar ol dechreu saethu, ond pa ochor a saethodd gyntaf nis gallaf yn gymmwys ddwedyd, fel'r oedd ein Byddincedd ni yn rhuthro ymlaen gan saethu a gwaeddi Husaa, o flaen y Saethu a barhaodd ganthyn, tra'r oedd neb o'r Trigolion mewn golwg. Oddi yno ni a gvchwynafom i Concord, a'r Elgynfa yn agos ein mynediad i'r Dref, ni a welom gorph arall o'r Trigolion wedi ymgynnull, rhai o'r Milwyr a drefnwyd i fynu i'w gwahanu, ar ein hymddangosiad, hwy a ddychwelasant tu a Concord, a'r milwyr eraill a ganlynafant y ffordd dan y bryn i'r Dref. Chwech Cwmpeni o'r milwyr, a drefnwyd i gymmervd meddiant o'r Bont, pa un y ffordd y Trigolion trosodd. Y Cwmpeni ac oeddwn i'n orchymyn oedd un. Tri chwmpeni o'r Llu uchod, a aethant ymlaen ynghylch dwy Fflltir; Yn yr Amser hwnny, Byddincedd Y Trigolion a ddychwelasant, o rifedi, ynghylch tri neu bedwar Cant; ni a ddaethom i fynu i'r ochor pellaf i Concord i'r Bont, Y trigolion a ddaethant, yn eio hol, ar ba rai'r ymosodafom, ac a roisom y taniad cyntaf: Yr hon oedd yr Ymosodiad cyntaf ar ol yr un wrth Lexington.

Saethu parhaus oddiwrth bob ochor, a barhaodd trwy'r Dydd; mi fy hun a glwfwyd yn'r ymosodiad

sodiad, ac yn awr yn cael fy arfervd a'r dynoldeb mwyaf, a chymmeryd y gofal mwyaf am danaf, gan y Trigolion yn Medford.

Medford, Ebrill 25, 1775.

N. B. Mae'r Hanesion blaenorol oll, wedi eu gwirio tiwy Lwon, a Dwylo Ustusaid Heddweh; Eithr, fe ddarfu i'r cyfaethydd wrth geisio cynnwys llawer mewn ychydig, a dael yr Enwau a'r Llwon allan.

FEL hyn y dyfluredig, a'r gwatworedig AMERICIAID, wedi eu cymmeryd yn ddifymwyth, heb Arweinydd na Threfn, a yrrasant Fyddin General Gage, gyda holl Fantaision o frys, Ysprydoedd uchel, a Dysgceidiaeth filwraidd: mae Y rheswm yn amlwg. Yr un a phan oedd pobl Lloegr, yn cael eu harwain gan ddynion na wellant Ryfel, I guro Brenin Charles y cyntaf, pan oedd yn cael ei gynnorthwuo gan ddynion wedi eu dyscu'n well, a Swyddogion galluog. Y milwyr oeddent yn Ymladd ar'r Achos anhwylyd o gaethiwed, Y Bobl ar'r Ochor fuwioigaidd o Rydd-did euffredin; O un tu nid-oedd ond dyled yn unig; O'r tu arall, pob peth a allasai chwuthu'r enaid i fyan i'r radd uchaf o wres a thub. Yr amddiffiniad o honnnt eu hunain, eu gwragedd, eu plant, a'u meddiannau; amdduffiniad eu Hawl, eu Rhagorffrentiau, a'u Henw da, a fuwioigodd Yr Americaid, I ddewis naill ai Angau, neu Fuddugoliaeth.

Y

Y canlyniad oedd; hwy a orchfugasant Fyddia General Gage, ac a'u gyrrasant guda llawer o gollod i'r Cloddfeudd yn Boston. Er hynny se ail-ddechreuodd ei hen ffordd o'u amharchu, a'u henllibio hwy: Or blaen nid oeddent ond ymrufon yn unig; a'r Dvniion mwyaf diystur a gwangalon. Yn awr maent yn wrthryfelwyr, ac yn ymladd guda chvnddeiriogrwydd a chreulondeb Barbariaid. Gwrthwynebiad y Bobl i Allu Arglwyddiaethol, fydd Ymdrechriad cyfraithlon; gan hynny nis gallant fod yn wrthryfelwyr. Ac nid oedd debugol, i'r thai ac oedd yn ddigon glew i orchfygu ei filwyr ef, I warthruddio eu Buddugoliaeth a chreulondeb. Glwder a Chreulondeb, fydd ond anam yw cael ynghud.

Pobl y Wlad Yma yn ymddiried yn ucheldra eu Byddinoedd, a Pharlament wedi eu gwobrwyo i eu hamcanion; hwy ymrailant i ddwyn y Dad, i'r dimistriol ddiwedd o'r Cloddyf. Ond Diolch i drefnwyr mawr Darnweiniau, nid ydynt debugol i lwyddo, mae drygioni eu golygiadau, yn cael eu fionmi trwy eu ffolineb. Mae'r AMERICIAID yn tubied eu bod yn ymladd yn erbyn Lord Bute, yr hwn a gamarweiniodd y BRANIN, ac yn erbyn yr holl Jacobiaid; Yn y Farn Yma, hwy fyddant oll feirw, neu goncwero.

Y Swyddogion bob amser, a orchuddiant eu Harglwyddiaethol Olygiadau, ac ymddangosiadau rhywogaidd; y rheini ac fy'n cymmeryd eu dilyru ac ymddangosiadau, ac yn credu heb ymelyniad fydd yn rhoddi coel iddynt, pan maent yn dadgan eu bod yn gwnenthur fel hyn yn erbyn America,

yn unig i amddyffin Goruwchafiaeth y Parliament,
a Rhagorfreintiau y Bobl yma, a'n hysgafnhau ni
o Drethi. Ond Goruwchafiaeth y Parliament, ni
amheuwyd etto, Rhagorfreintiau'r Bobl a gymme-
rwyd yn unig ganthvnt hwy eu hunain; ac mae
yn anhawdd dychvmygu, pa fodd mae ein trethi
ni i gael eu hysgafnhau, trwy ddiethrio'r Ardal-
oedd, a'u rhwystro i dalu y fwm helaeth ac oeddent
arferol, ar drauliad ein Gweithian. Yr ydym i
gael ein trethu'n drwm, i'r diben i ladd ein cwyd-
deiliaid; a pha Fudd bennag a gyfodo oddiwrth
hynny, fe ai rhanir yn Lwfiedigaeth blyn'ddol,
ac yn wobrau, i'r Jacobiaid, a'r TorYaid, wrth
s'ngor pa rai y dyfeisiwyd y Rhyfel gartrefol.

*Pobl o'r amcanion gwaethaf, sydd fwyaf
gofalus, iw gorchuddio, ac ymddangosiade
cymmeradwy; Wynneb Ceulonder, sydd rhy
atgas i fod beb orchudd. pan y mae'n wi-
rionedd diambeuol, i'r Americiaid gyfran-
nu'n helaeth, a chyda Sel, goguser a chyn-
baliad y Wlad yma. A phan y darfu idd-
ynt yn gyboeddus ddogan eu parodrwydd
i barbau felly, eitbr, na byddai unrhyw
Frad, i gael ei gynnig yw eu rhydd-did, a
bod eu gortbrymderau gael eu symnyd. pa
fodd mae'n gredadwy, mae i ennill arian
oddiwrthvnt hwy, yw amcan y dinistriol ry-
fel yma? pa fodd y gellir amneu nad y
cyslaw'n amcan o bono yw, gosod allan Ar-*

glwyddiaethol allu, ar y dinistriad o'u rb-
ydd did. In erbyn y cyfryw gynbigiad, yn
ddiambeuol mae gan y Deiliaid hawl, yw
gwrtbwynebu. i olw'r cyfryw Wrtbwyneb-
iad yn Wrtbryfelgarwch, sydd fradwriaeth
yn erbyn y gosodiad. Naill ai nid oes ge-
nym nob Rhagorfreintiau gosodadig; neu
mae gennym Hawl iw bamddyffin, pan fo
cynnig yw dinistrio. Oblegid, rhagorfraint
beb Hawl yw bamddyffin, sydd ragorfraint
rby ansicr, i fod yn wertb ei meddiannu.
Ar y sylfaen yma, Byddai'r Americiaid,
yn anheilwng o Enedigaeth fraint y saeson,
pe un maent yn haeru, pe byddai iddynt
yn barodd ymostwng i gaethiwed.

~~~~~

Ymadrodd ARGLWYDD CAMDEN,

Ar Yr amlvgiadol Weithred, o Oruwchafiaeth
Prydain dros y Taleithiau.

~~~~~
CAN y bum yn Hefarn ddiwethaf at yr achos
yma, mi a dubiais i mi osod allan fy medd-
yliau mor gyflawn, a'u cyvnaal a'r cyfryw re-
symau, ac Awdurdodau, fel y meddyliais na by-
ddai angenrheidrwydd imi drwblu eich Arglwydd-
iaeth drachefn. Ond yr wyf yn awr yn cael f-

aghymnell i g'odi funu, ac i ddeifyf eich pellach
astudrwydd. Yr wyl yn gweled imi gael fy arfe-
ryd yn niweidiol; a chael fy ystured, fel traeth-
ydd o ddyfgeidiaeth newydd ei chwilio allan, yn
wrthwyneb i gyfreithiau'r Deurnas yma, a dinistr-
iol i Hawl y Parlament. Mae hon yn Siars drom
ond yn fwy felly, pan mae'n cael ei roddi yn er-
byn un wedi ei gyfleu megis yr wyl, ymhob yst-
yriaeth, fel Pendefyg, a Barnwr, yn Amddyffinwr
y Gyfraith, a'r Cosodiad. Pan y bu'm yn llefaru
ddiwethaf, yn wir se'm gwrthwynebwvd, ond ni'm
hattebwvd. Yn y cyfamser, amrvw bethau a ddy-
wedpwyd; ac fel nad oeddwn bresenol, mae'n rhaid
im yn awr ddeifyf cennad i ateb y cysryw ac a
ddaeth im gwybodaeth.

Fel y mae'r achos o'r pwys mwyaf, ai ganlyn-
iadau a dduchon saglu dinistr Tevnafoedd; mi a
gymmerais y golvgiadau mwyaf manwl ar fy rhe-
symmau, mi ail-ymofynais fy holl Awdurdodau;
wedi cyflawn ymroi, os byddai imi weled fy hun
wedi camgymmervd, I gusaddef yn gvhoeddus fy
nghamsyniad, ac i roddi fynu fy Nhŷb; ond fy
ngwaith yn chwilio, am barguhoeddodd fwy fwy,
nad oes gan y Parlament Brutanaidd, unrhyw hawl
drefthu'r AMERICIAID.

Ni chaf gan hynny ystyried yr Amlygiadol wei-
thred, sydd yn gorwedd ar eich Bwrdd; oblegid
i ba ddiben, ond I golli Amser, fyddai ystyried
rhannau Gweithred Sylfaen pa un fydd anghyfrai-
thlon, yn groes i brif Ddeddfau Natur, yn groes
i brif Ddeddfau Gosodiad Prydain; Gosodiad we-
di ei sylfaenu ar barhaus, ac anghyfnewidiol ddedd-
lau

fau Natur; Sylfaen a Chanolbwynt pa un yw Rhydd-did; yr hon fydd yn danfon Rhydd-did i bob Deiliad ac fydd, neu a ddychon fod, o fewn un rhan o'i chyrhaeddiad helaeth.

Neu, fy Arglwyddi, a ydyw'r Ddysgeidiaeth yn newydd; 'mae mor hen a'r Gosodiad; a dyfodd i fynu gudag ei, yn wir mae ei gynhaliad; Trethiad a chynnyrcholiad fydd wedi eu cyflulltu yn anwahanol; Duw a'u cyflulltodd hwynt yng-hyd, ni ddychon un Parliament Brutanaidd eu gwahanu; I ymorchestu ei wneuthur, yw brathu ein Bywydau. Ac nid hwn yw'r tro cyntaf chwaith i'r Ddysgeidiaeth hon gael ei thraethu; Deng mlynedd a thri ugain aethant heibio, ysgrifen a gryoeddwyd, yn canmol y trethiad parlamentaidd, ar un o'r Ardaloedd; yr Ysgrifen honno a attebwyd, gan ddwy ysgrifen arall, y pryd hynny a llawer o'u darllen; a rheini yn cyflawn wadu, y gallu o Drethu'r Ardaloedd; a phaham? O herwydd nid oedd gan Yr Ardaloedd neb Cynnyrcholwyr yn y Parliament, i roddi Cwdsyniad; ni roddwyd un Atteb i'r ysgrifeniadau hynny, ac ni roddwyd un gogan; dirgel na chyhoeddus arnynt; nid oedd Dynion yn brawychu, wrth y Ddysgeidiaeth, fel pe buasai'n newydd, neu anghyfraithlon, neu yn lleihad i hawl y Parliament. Nid wyf yn fon am yr ysgrifeniadau hynny mewn ffordd o awdurdod, ond i amddyffin fy hun oddiwrth fod y traethydd cyntaf o'r Ddysgeidiaeth hon.

Fy Sefydliad yw hyn. Yr wvf yn ei ailadrodd, mi a'i hamddyffinaf hyd yr Awr ddiwethaf; Trethiad a Chynnyrcholiad fydd anwahanol; mae y Sefydli-

Sefydliad yma wedi ei sylfaenu ar ddeddfau natur; mae'n fwy, mae'n barhaus Ddeddf Natur yntho ei hun; oblegid, pa beth bennag sydd eiddo un Dyn, fydd yn hollol ei eiddo, ac nid oes gan neb Hawl iw gymmeryd oddiwrtho heb ei gudsyniad, naill ai wedi ei amlugu gantho ei hun, neu Gynnyrchiolwr; pwv bennag sydd yn cynnig ei wneuthur, fydd yn cynnig niwaid, pwv bennag sydd yn ei wneuthur, sydd yn gwneuthur lledrad; mae'n tasu i lawr, ac yn dinistrio y gwahaniaeth rhwng Rhydd-did a Chaethiwed.

Trethiad, a Chynnyrcholiad, sydd gud oes a, ac yn hanfodol i'r Gosodiad Yma. Mi a ddumunwn bod Gosodedigaeth Machiavel, yn cael ei chanlyn, mae o chwilio'r Gosodiad, rai Amserau, yn ol yr Egweddorion cyntaf; Hyn a ddiwigiau gamwedd, ac a gvflawiau ddiffigiadau. Mi a

ddumunwn i'r Amserau ddioddol, a bod meddyliau Dynion yn ddigon oer, i fyned ynghylch y fath Orchwyl; A bod cynnyrchioledig Awdurdod r Deyrnas hon, wedi ei sefydlu'n fwy cyflon.

Yr wyf yn siccr i rai Hanefion, a gvhoeddwyd yn ddiweddar, wneuthur llawer o ddrygau; i ymdrechchu pennu'r Amser, pan ddechreuodd y Ty cyffredin yn y Deyrnas hon; mae'n gvnhigiad niweidiol, a phervglus, ei bennu yn nheyrnasiad Edward, neu Harri, Yn ol segur Freuddwvdion rhai zhwastad a gwael-farn Ymosynwur: Ond, ty Arglwyddi, mae'r Pwngc yma'n rhu bwysfawr, i wadael i'r cufrrw bobl bengam. Pa brud y dechreuodd y Ty cyffredin gvntaf? Pa brud, fe ddechreuodd gud a'r Gosodiad; fe dufodd i fynu guda'r Gosodiad; nid oes un blewyn o Lafwellt, yn y Cwrr mwyaf dirgel o'r Deyrnas hon, ar nid yw,

ar nid oedd, yn cael ei gynnyrchuoli, er pan ddechreuodd y Gosodiad; nid oes un blewyn o Lafwellh, yr hwn pan drethwud, ar ni threthwud trwy gudsyniad y perchenog. Yr wvf yn siatens, un Dyn i bennu allan Yr Amser, pan osodwud unrhyw Dreth ar un dyn gan y Parla^{ment}, ar dyn hwnnw heb ei gynnurchioli yn y Parla^{ment}.

Y Parla^{ment} a osododd Dreth, ar Dywufogaeth Caerlleon-gawr, (Chester) ac a drefnodd Swddw^{ur} i gaschu yno, fel mewn Siroedd eraill, ond y Dywufogaeth a wrthododd; hwy gyfarfasant y BREIN trwy ddeifysiad, yn golod allan nad oedd gan Barla^{ment} Lloegr, ddim hawl iw trethu hwy, bod ganthynt Barla^{ment} eu hunain; iddint bob Amser drethu eu hunain, gan hynny, a ddumunasant ar y BREIN orchymmyn ei Swddw^{ur} ymattal. Y BREIN a dderbyniodd y Deisyfiad, ac ni chusfrifwud hwynt fel cynhenus, na gwrthryfelgar; eithr caniathawud iddynt eu dadl; a threthasant eu hunain. Eich Arglwyddiaeth, a ddichon weled y Deisyfiad, ac ateb y BREIN, yn y Cofiadwriaethau yn y Twrr.

Llawer o bwys a osodwud ar Gymru, cyn yddi gael ei huno, megis y mae yn awr, megis pe buafei'r BREIN yn sefyll yn lle Twvffoglon blaenorol y wlad honno, i godi arian trwy ei Awdurdod ei hun; ond mae'r gwirionedd y ffordd arall; oblegid'r wyf yn cael, mae yn hir cyn i Gymru gael ei darostwng, Siroedd Gogleddol y Dywufogaeth honno, oedd ganthunt Gynnyrchuolwyr, a Parla^{ment}, neu Gyfarfod.

Ymherthynas i'r Iwerddon, fu Arglwyddi, cyn bod gan y Deurnas honno Barla^{ment}, megis mae

Yn awr, os bydd i'ch Arglwyddiaeth, chwilio'r heu Goffadwriaethau, chwi gewch weled, mae cyn i Dreth gael ei gosod ar y wlad honno, y gwyddelod a ddanfonaft drosodd yma Gynnurchiolwyr; ar un Goffadwriaethau, a ddengys i'ch Arglwyddiaeth pa gyflog dderbvniodd y Cynnurchiolwyr hynny, oddiwrth y rhai oedd yn eu danfon. Yn ffr, fu Arglwuddi, oddiwrth y eufan o'n Hanes, o'r amser boreuaf, chwi gewch weled, fod trethiad a chyn-nurchioliad, bob Amser wedi eu huno.

Am y Rhesydd hyn, fu Arglwuddi, ni allaf roddi cudsuniad i unrhyw weithred, i drethu Ar-daloedd America, tra futhont yn aros heb eu cyn-nurchioli; Ymherthnnas i'r gwahaniaeth o rinwe-ddol gynnurchioliad, mae mor ffol, fel na haeddai un Attebiad, am hynnu'r wuf Yn muned drosto guda diusturwch.

Ni adawodd hen Dadau'r Americiaid, wlad eu genedigaeith wedi ei darostwng i guflwr o gaethi-wed; Yr oeddent yn edruch am Amdduffiniad, ac nid am Gadwunau, oddiwrth eu Mam-wlad; trwuddi hi'r oeddent Yn disgwil cael eu hamddi-ffin yn y meddiant o'u Meddianau, ac nid i gael eu difeddianu o hono; Oblegid, os bydd i'r gallu presenol barhau, nid oes dim a allant alw yn ei-iddo iddunt eu hunain; neu i arferud geiriau Mr. Locke. "pa feddiant fudd ganthunt Yn'r hyn a ddichon arall trwu Hawl, gummerud iddo ei hun pan futho'n gweled bod yn dda.

D I W E D D.

